

АТЛАС НА ПРИРОДНИ НЕПОГОДИ

Одрекување од одговорност

Атласот за природни непогоди, е изработен во рамките на проектот „Зголемување на отпорноста кон климатските промени на локално ниво“, финансиран преку проектот „ГОи во акција за климатските промени“, спроведуван од Еко-свест во партнерство со Македонското здружение на млади правници - МЗМП и Организацијата за промовирање на природните вредности и луѓе – ЦНВП Македонија. Изразените ставови и мислења се на авторите и издавачот (Центар за климатски промени) и нужно не ги одразуваат позициите и ставовите на Еко-свест и на донаторот - Владата на Шведска.

Содржина

1. ВОВЕД.....	4
2. Пожари по региони.....	8
3. Поплави.....	16
4. Екстремни временски настани.....	26
5. Одрони и свлечишта.....	36

1. ВОВЕД

Временските непогоди се настани или феномени кои се резултат на екстремни или невообичаени временски услови и тие можат да имаат значајни, а понекогаш и разорни влијанија врз заедниците и екосистемите. Климатските промени, поттикнати од човечките активности, како што се согорувањето на фосилните горива и уништувањето на шумите, придонесуваат за зголемена фреквенција и интензитет на многу катастрофи поврзани со временските услови.

Пожари

Пожарите во една поголема група се делат на шумски пожари и пожари на отворено. Шумските пожари и пожарите на отворено се деструктивни настани кои вклучуваат неконтролирано палење на вегетацијата, често во природни предели. Тие можат да предизвикаат сериозни еколошки, економски и социјални последици. Еве повеќе информации за шумските пожари и отворените пожари:

- Шумски пожари:

Многу шумски пожари се предизвикани од човечки активности, како што се камперски огнови оставени без надзор, фрлени цигари и подметнување пожар. Искрите на опремата, далноводите и машините исто така може да предизвикаат пожар. Иако повеќе од 90% од пожарите се од антропоген карактер, сепак постои голема можност во природа ударите на гром да се природна причина за шумски пожари. Кога гром удира во сува вегетација, може да предизвика пожар кој брзо се шири.

Шумските пожари често се случуваат во области кои се соочуваат со продолжени периоди на суша, каде што вегетацијата станува сува и поподложна на палење. Една од природните предизвикувачи на пожари од поголема мера се и силните ветрови кои можат да пренесат жар и пламен на долги растојанија,

предизвикувајќи пожарот брзо да се шири. Количеството и видот на вегетација (горлив материјал) во областа влијаат на интензитетот и брзината на шумскиот пожар.

Еколошко влијание: Шумските пожари може да доведат до уништување на живеалишта за различни растителни и животински видови. Некои екосистеми се прилагодени, па дури и зависат од периодични пожари за регенерација.

Губење на биодиверзитетот: Интензивните шумски пожари може да резултираат со губење на биолошката разновидност бидејќи некои видови можеби нема да можат брзо да се прилагодат или закрепнат.

Оштетување на имотот: Шумските пожари можат да ги загрозат домовите, инфраструктурата и цели заедници. Евакуацијата може да биде неопходна за да се заштитат човечките животи.

Здравствени проблеми: Чадот од шумските пожари може да предизвика респираторни проблеми и други здравствени проблеми, особено кај ранливите популации.

Поврзување со климатските промени: Зголемувањето на температурите и намалувањето на количината на врнежи, придонесуваат за продолжени суши и зголемен ризик од шумски пожари. Сувите услови создаваат идеални средини за брзо ширење на шумските пожари.

- Пожари на отворено

Земјоделски практики: Отворените пожари понекогаш се користат во земјоделството за активности како расчистување на земјиштето, палење на остатоци од култури или управување со пасишта. Овие пожари можат да излезат од контрола и предизвикуваат пожари кои излегуваат од контрола и прераснуваат во пожари со широки размери.

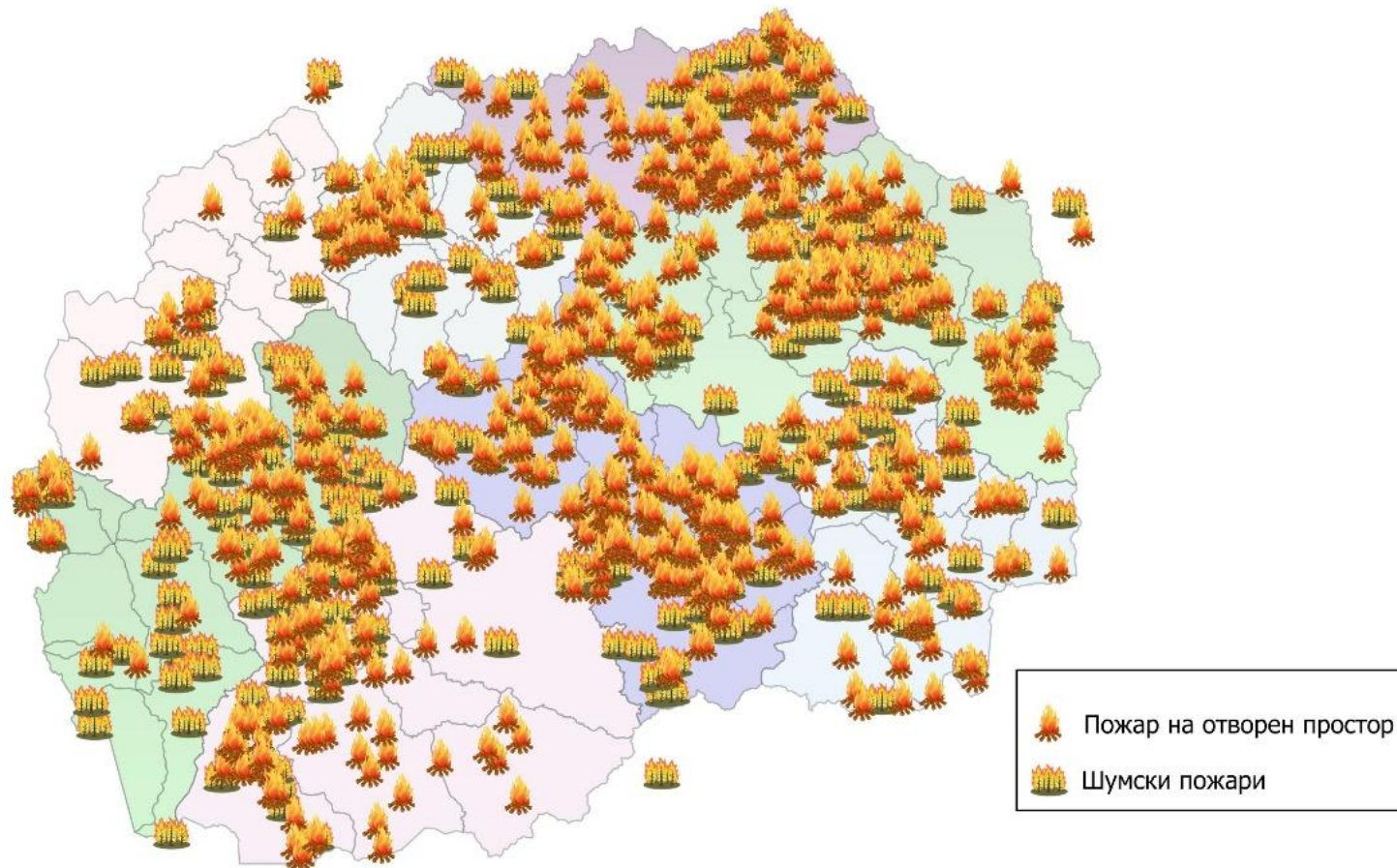
Отстранување на отпад: Согорувањето на отпадот на отворени површини, вклучувајќи пластика и други небиоразградливи материјали, придонесува за загадување на воздухот и може да доведе до неконтролирани пожари.

Влијание врз животната средина

Квалитет на воздухот: Пожарите на отворено испуштаат загадувачи во воздухот, што придонесува за слаб квалитет на воздухот. Ова може да има негативни ефекти врз здравјето на луѓето и екосистемите.

Деградација на почвата: Интензивната топлина од отворените пожари може да доведе до деградација на почвата, да ја намали нејзината плодност и да влијае на земјоделската продуктивност.

Пожари во РСМ за периодот од 2005-2023 година

2. Пожари по региони

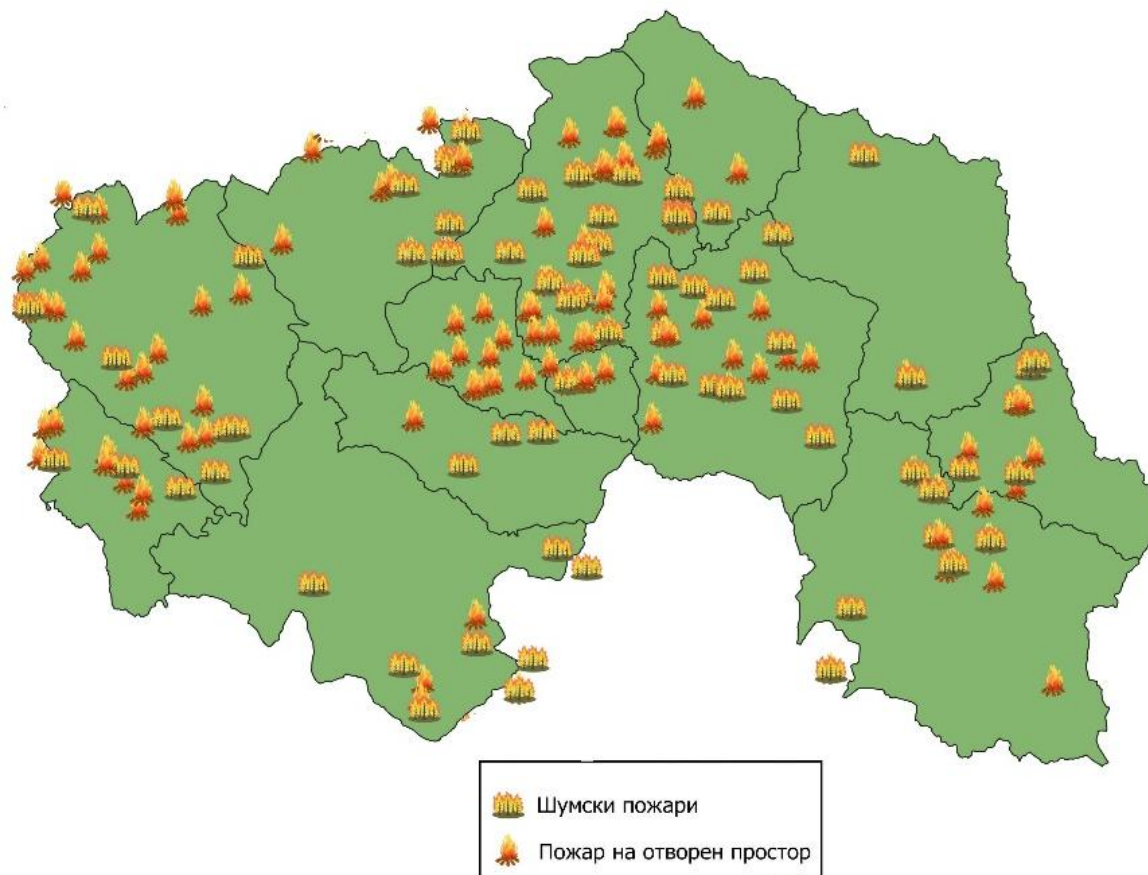
Во Североисточниот плански регион, најголемиот дел од пожарите се пожари на отворено, особено во Општина Кратово се најзастапени пожарите на отворен простор, додека шумските пожари преовладуваат во Општина Крива Паланка и Ранковце.

Пожари во Североисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

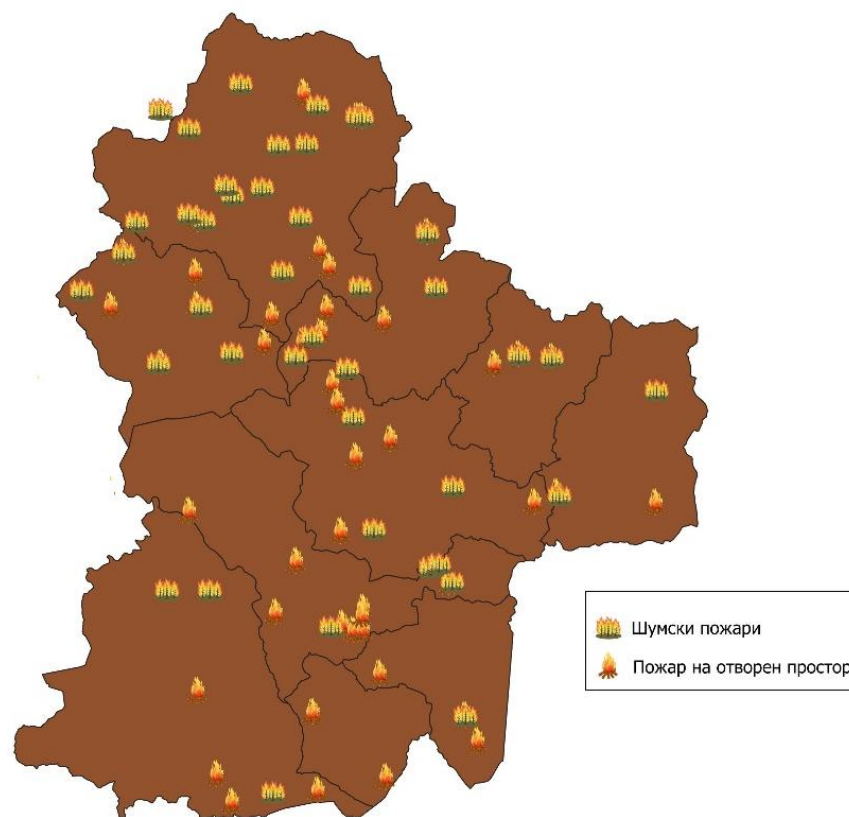
Во Источниот плански регион, Општина Кочани и Општина Виноца се општини со најголем број на пожари во период од 2005-2023 година. Општина Берово, генерално кај боровите шуми се соочува со шумски пожари, но заради земјоделските насади, застапени се и пожарите на отворен простор.

Пожари во Источниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

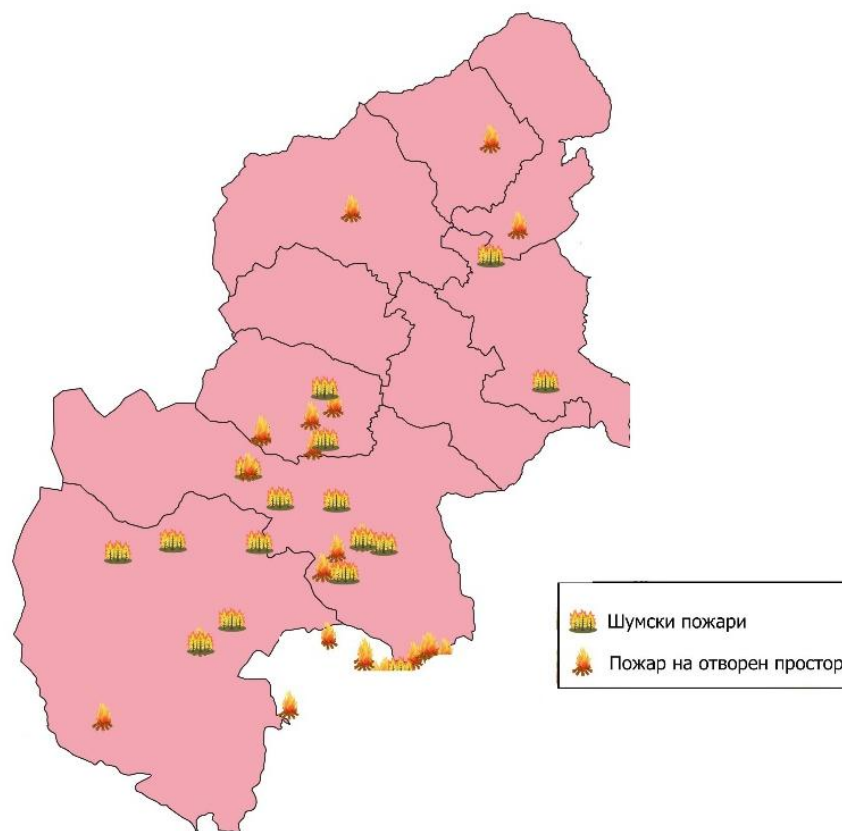
Во Југоисточен плански регион, најчести се пожарите во Општина Радовиш. Втора општина од овој регион е Општина Струмица, додека според големината на територијата, мора да се напомене дека и Општина Конче има настани со пожари низ целата своја територија.

Пожари во Југоисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

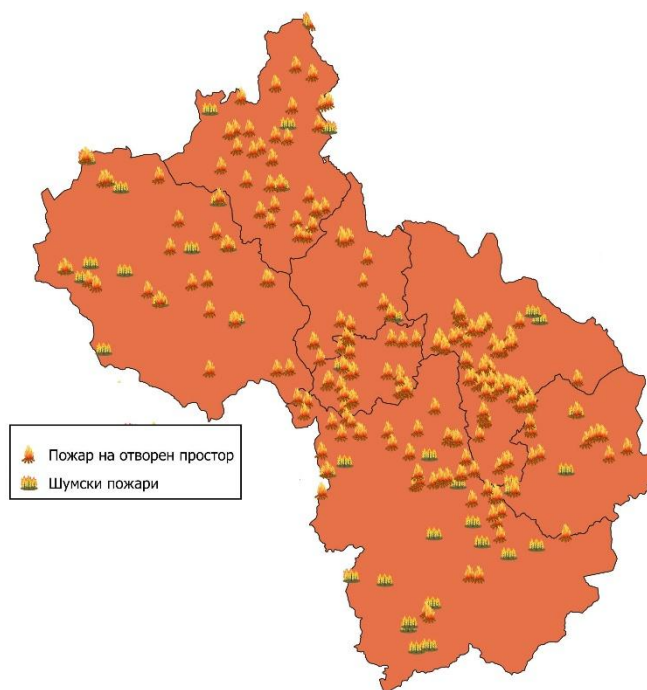
Полошкиот плански регион е еден од оние региони каде што пожарите не се толку застапени. Општина Гостивар и Општина Маврово и Ростуша, имаат голем број на шуми и преовладуваат шумските пожари, додека во Општина Врапчиште, преовладуваат пожарите на отворен простор.

Пожари во Полошкиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

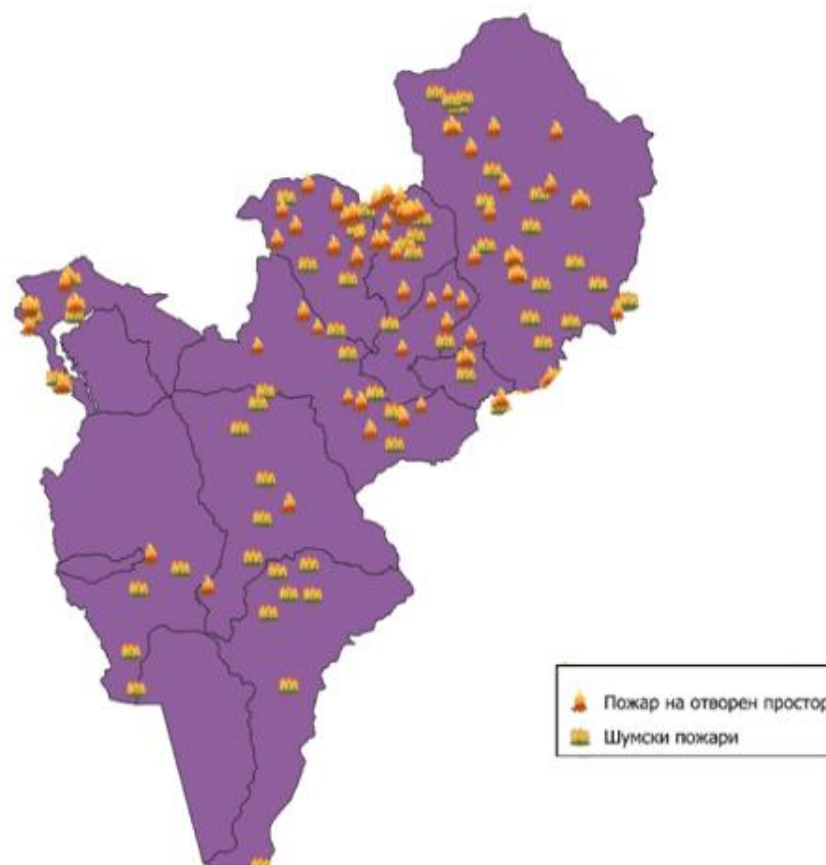
Во Вардарскиот регион доминираат пожарите на отворено. Општина со највеќе регистрирани пожари во Вардарскиот регион во период од 2005-2023 година се Општина Кавадарци, Општина Велес и Општина Неготино. Мора да се напомене дека во Вардарскиот регион на територијата на сите Општини се регистрирани поголем број на пожари.

Пожари во Вардарскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

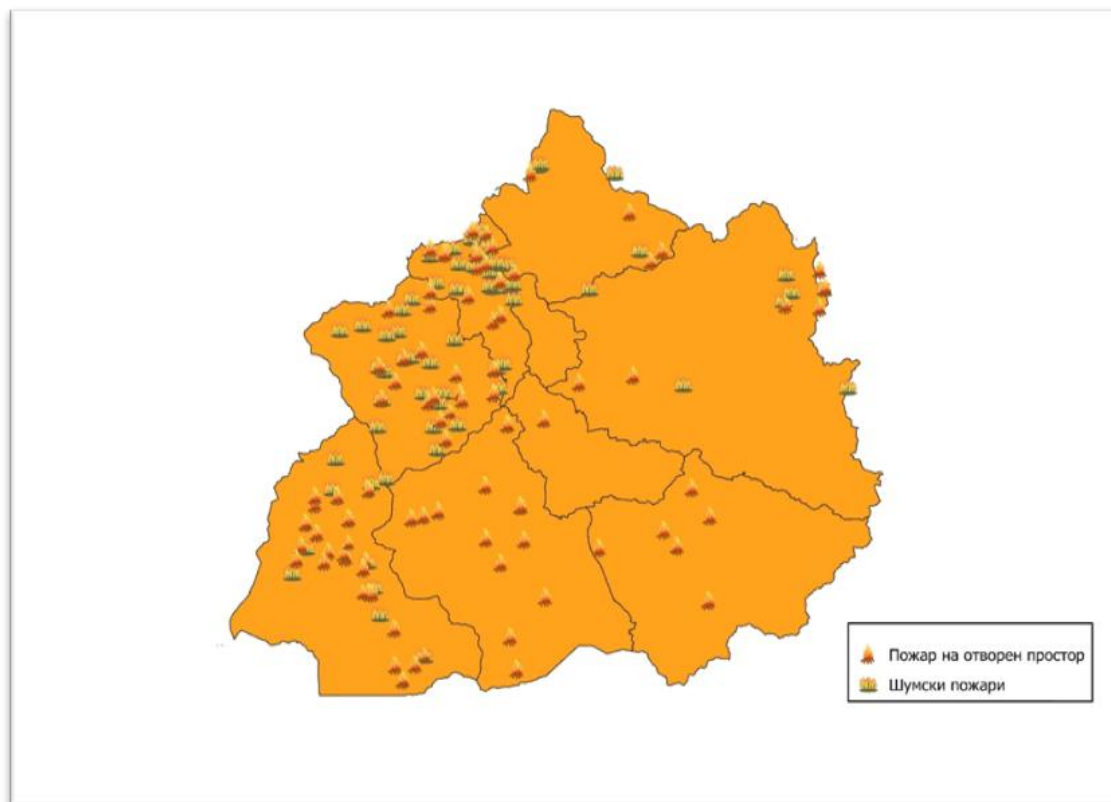
Во Пелагонискиот регион има најмногу регистрирани пожари на западната и северозападната страна. Особено Општините Крушево, Демир Хисар и Општина Ресен се погодени од шумски и пожари на отворено. Во Општина Битола, Новаци и Могила, регистрирани се само пожари на отворен простор.

Пожари во Пелагонискиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

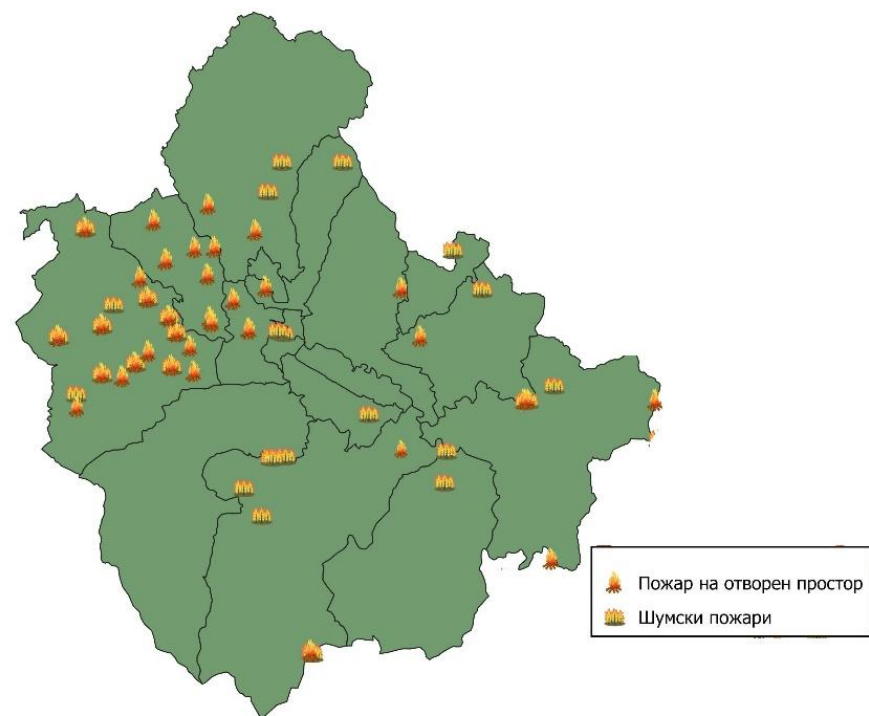
Во Северозападниот регион доминираат пожарите во североисточниот и средишниот дел. Општини со највеќе регистрирани пожари се Македонски Брод и Општина Кичево. Во Општина Дебарца доминираат шумските пожари, а во Општина Охрид регистрирани се исклучиво само пожарите во шуми.

Пожари во Северозападниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Во Скопскиот регион доминираат пожарите на отворен простор. Општини кадешто најчесто се регистрирани пожари се: Чучер Сандево, Ѓорче Петров и Сарај.

Пожари во Скопскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

3. Поплави

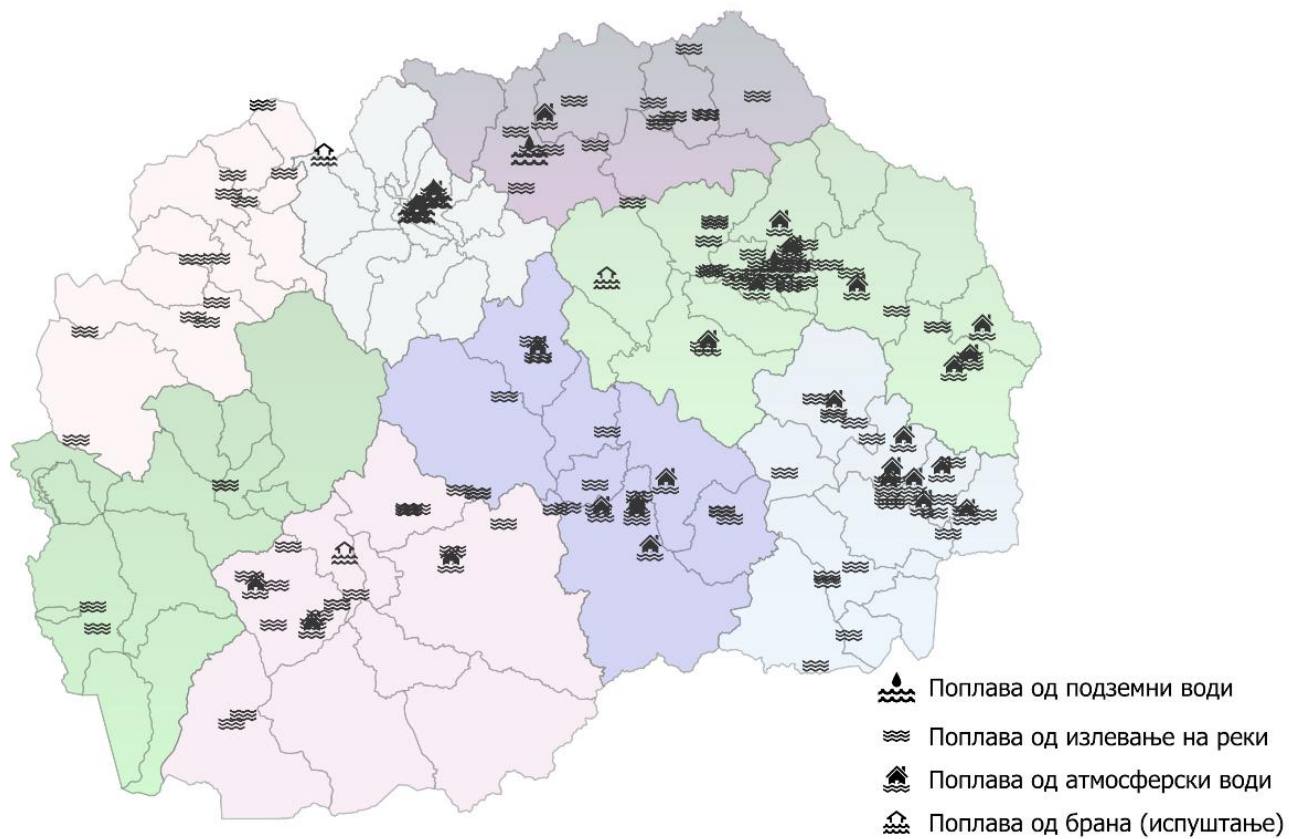
Се потоплите температури може да доведат до топење на глечерите и ледените карпи, што придонесува за зголемување на нивото на морето. Промените во количините на врнежите може да резултираат со поинтензивни и почести бури, зголемувајќи ја веројатноста за поплави во одредени региони. Тие можат да предизвикаат значителни штети на животната средина, имотот и луѓето. Причини за поплавите во Република Северна Македонија се најчесто интензивните дождови. Промените во климата кои се почести и необичните временски услови (непредвидливите обилни дождови) можат да ја зголемат веројатноста за настан на поплави. Во Република Северна Македонија најзастапени се поплавите од излевање на речните корита, поплавата од подземни води како и атмосферските поплави. Сепак, во нашиот Атлас има и четврта категорија на поплави а тоа се поплавите од испуштање на браните.

Изгубени човечки животи Поплавите често предизвикуваат загуба на човечки животи поради неспремност, инфраструктура, но најголем причинител на загуба на човечки животи се пороите кои се појавуваат неочекувано и брзината на водата е толку јака, што поројот може да донесе карпи и крупен нанос во населените места. Поплавите можат да ги оштетат домовите, инфраструктурата, и земјоделските области, што предизвикува значителни губитоци.

Штета на екосистемите Поплавите можат да предизвикаат загуба на животински видови, промени во растителни заедници и влијаат на биолошката разновидност.

Појава на епидемии После големи поплави, се појавуваат многу болести. Заради небезбедните услови после поплавата, многу често се појавуваат болести кај луѓето и добитокот, нечиста и небезбедна вода за пиење. Сето тоа, ја зголемува можноста за ширење на бактерии и вируси.

Поплави во РСМ за периодот од 2005-2023 година

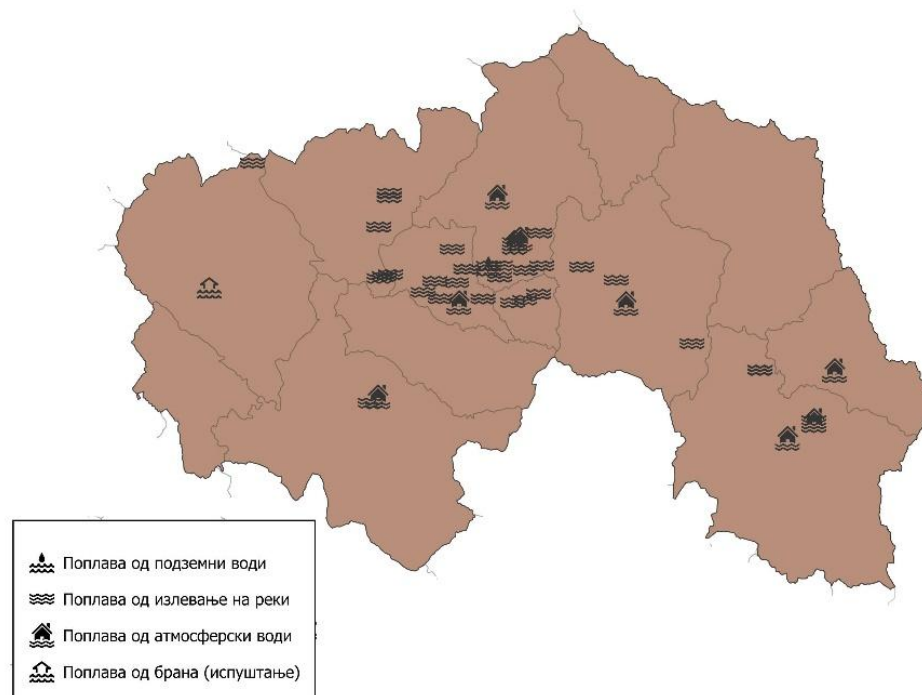
Во Југоисточниот регион Општина Радовиш, Василево и Општина Босилово се општините со највеќе случени поплави. Според картата, поплавите се случени претежно од излевање на реките и поплава од атмосферските води.

Поплави во Југоисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

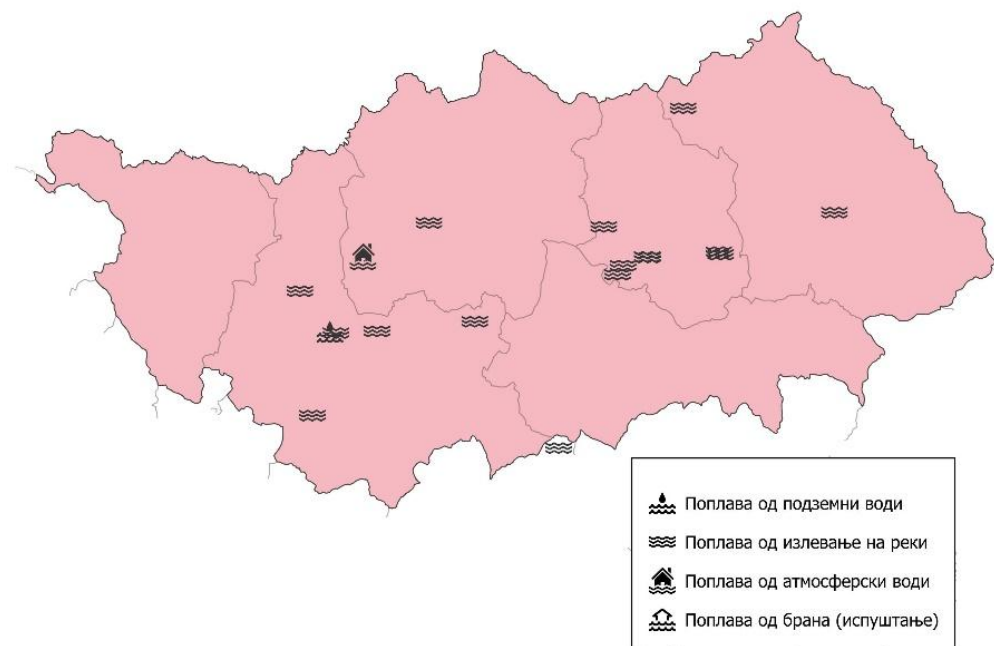
Источниот регион во неговата средишност е најпогоден од поплави според податоците на настани од 2005-2023 година. Општина Кочани и Општина Чешиново се најпогодени општини од поплави предизвикани од излевање на реките и атмосферски води. И покрај малата територија, Општина Зрновци исто така е погодена од погоре споменатите видови на поплави. Во Општина Свети Николе, регистрирана е поплава од испуштање на брана.

Поплави во Источниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

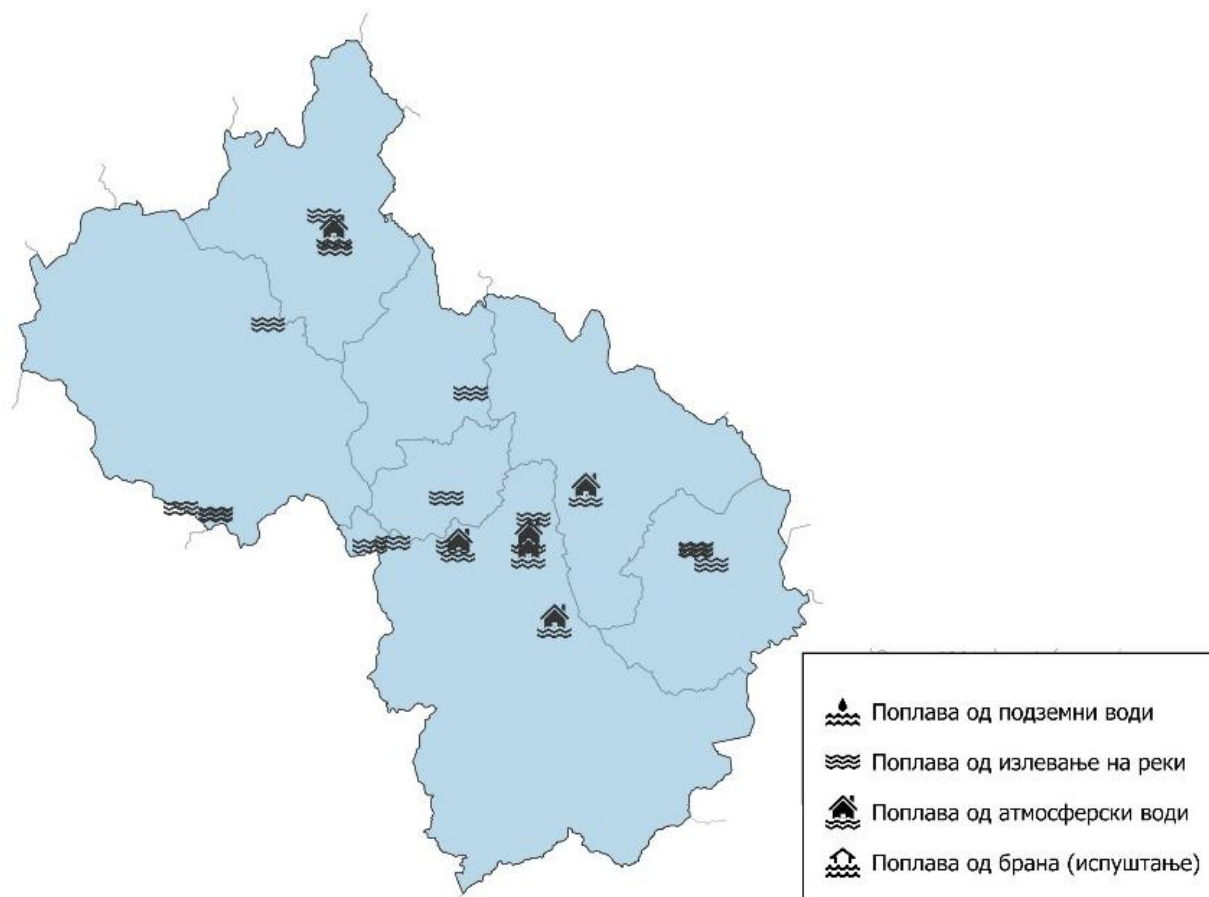
Во Североисточниот регион , Општина Куманово е една од најпогодените општини со поплави од излевање на речните корите, како и поплава од подземни води, додека Општина Ранковце е најпогодена од излевање на речните корита.

Поплави во Североисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Вардарскиот регион најчесто по течението на Река Вардар има регистрирано поплави од излевање на реки од речните корита. Најпогодена општина е Општина Кавадарци кадешто регистрираните поплави се најчесто од излевање на реки и атмосферски води.

Поплави во Вардарскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

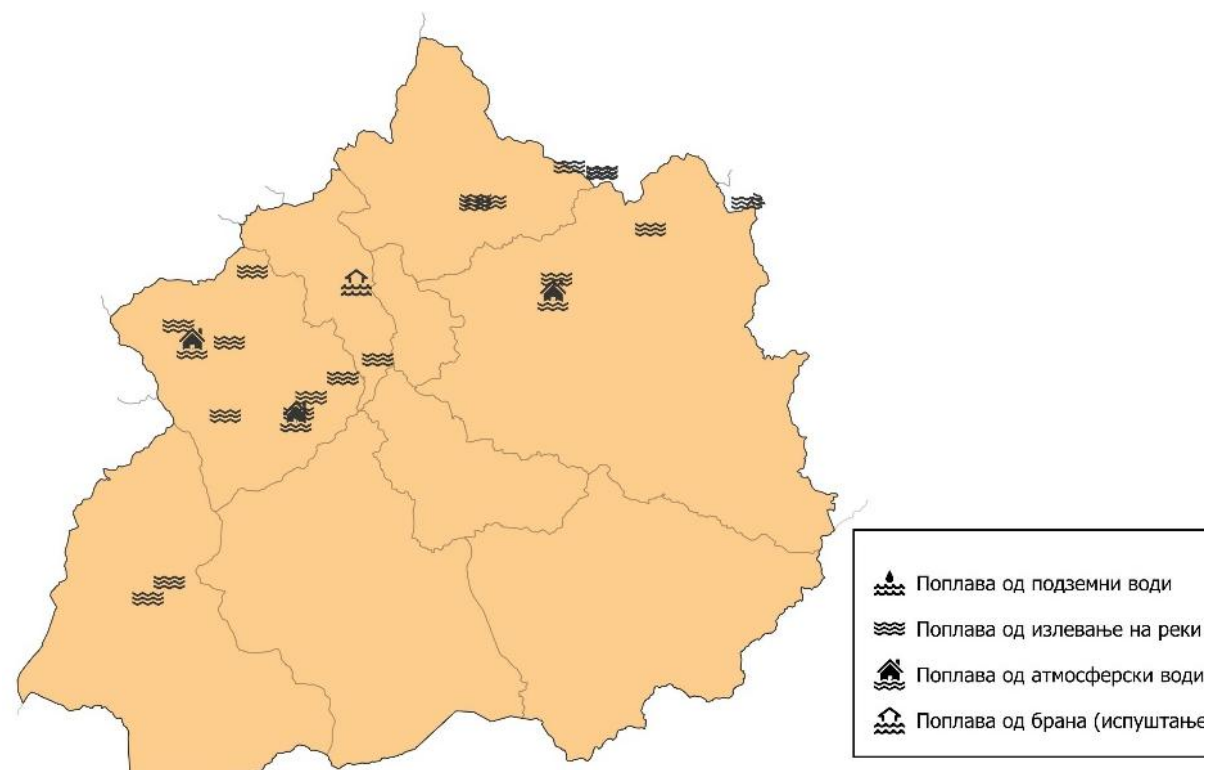
Југозападниот регион според картата може да се види дека не е многу погоден од поплави, а општините во кои се регистрирани поплавите се Општина Струга и Општина Кичево.

Поплави во Југозападниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

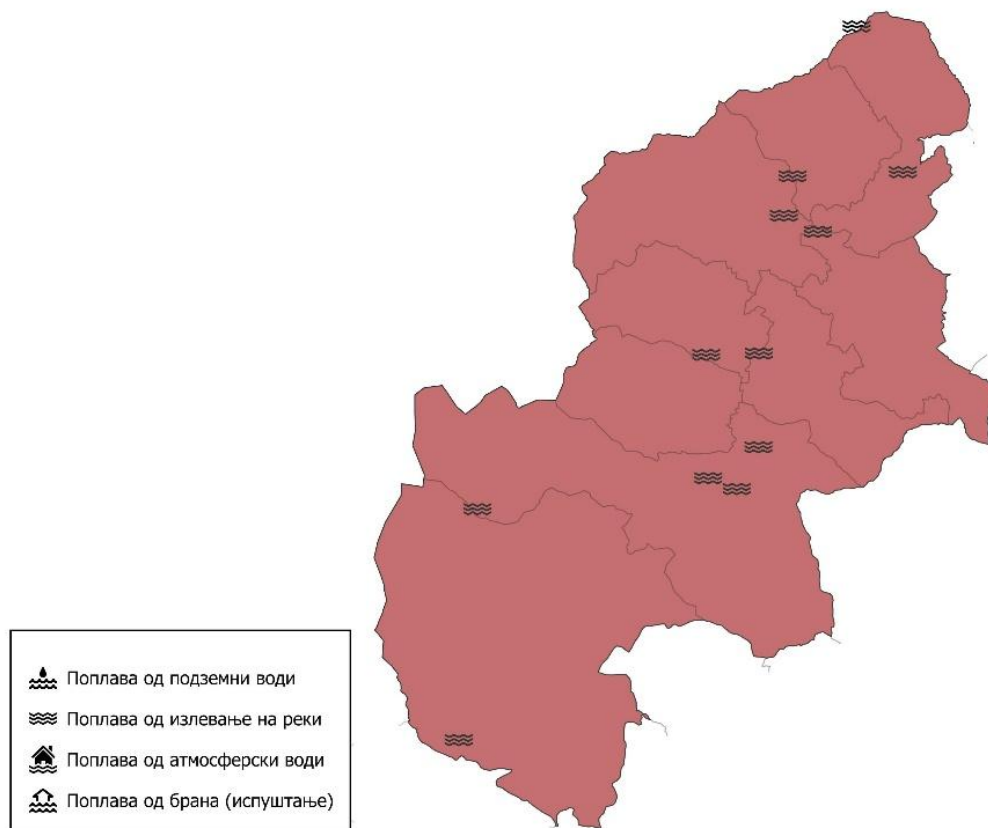
Северозападниот дел на Пелагонија е најпогоден со поплави. Нјесто поплавите се од излевање на реките, но има регистрирано поплави кои се причинети од атмосферските води. Демир Хисар е општина со најголем број регистрирани поплави во Пелагонискиот регион.

Поплави во Северозападниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

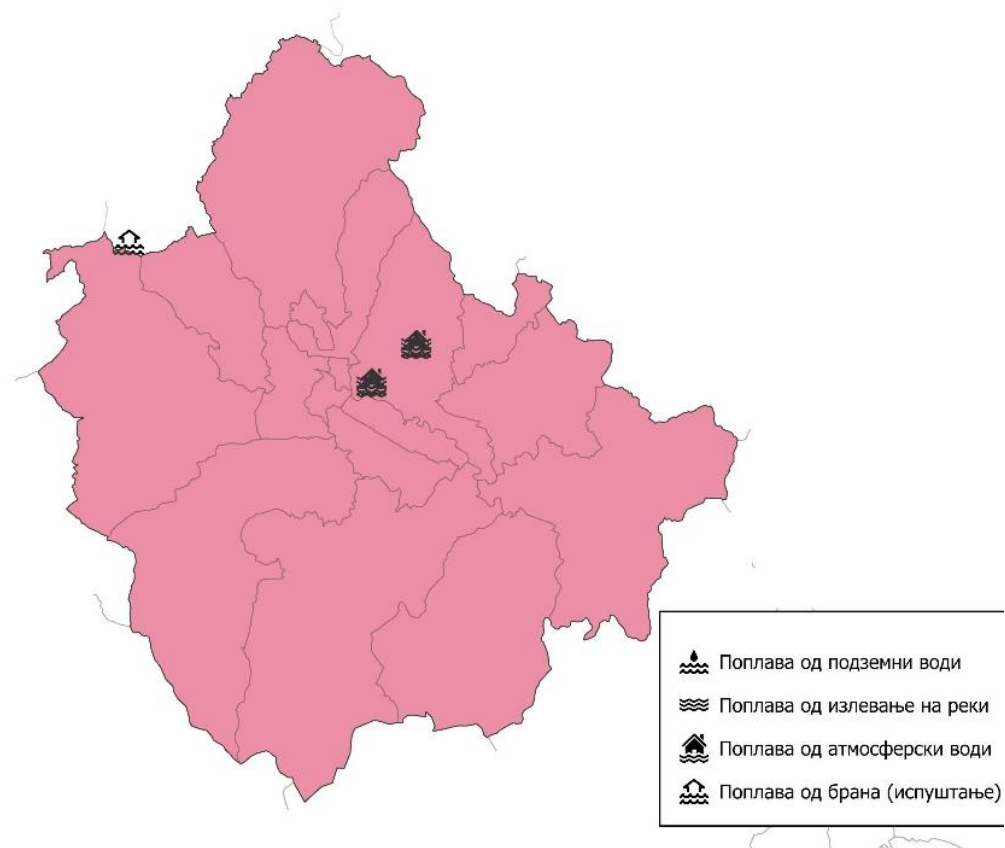
Во Полошкиот регион сите регистрирани поплави се од излевање на речните корита. Во Општина Гостивар е регистриран најголем број поплави во овој регион.

Поплави во Полошкиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Во Скопскиот регион, поплави регистрирани од подземни и атмосферски води се регистрирани во Општина Гази Баба. Според точките кадешто се поставени поплавите, доаѓаме до заклучок дека на истите места во општината се случиле поплавите од излевање на реките и поплавите од атмосферските води.

Поплави во Скопскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

4. Екстремни временски настани

Силен ветер

Зголемените температури може да доведат до промени во шемите на атмосферската циркулација, што ќе влијае на шемите на ветерот. Промената на климатските услови влијае на јачината и зачестеноста на екстремните ветрови, како што се ураганите и циклоните.

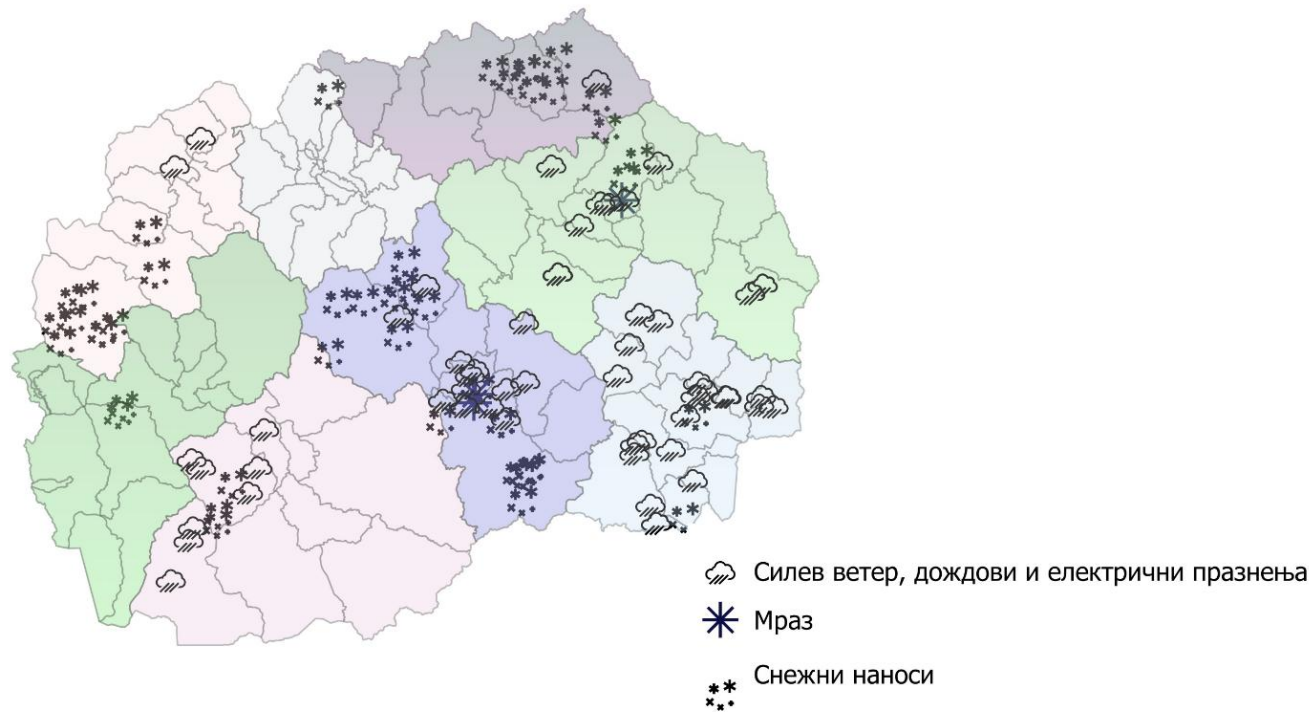
Обилни дождови

Потоплиот воздух задржува повеќе влага, којашто доведува до зголемени врнежи во некои региони. Промените во шемите на атмосферската циркулација, исто така, може да придонесат за поинтензивни и подолги врнежи од дожд.

Невреме со грмотевици

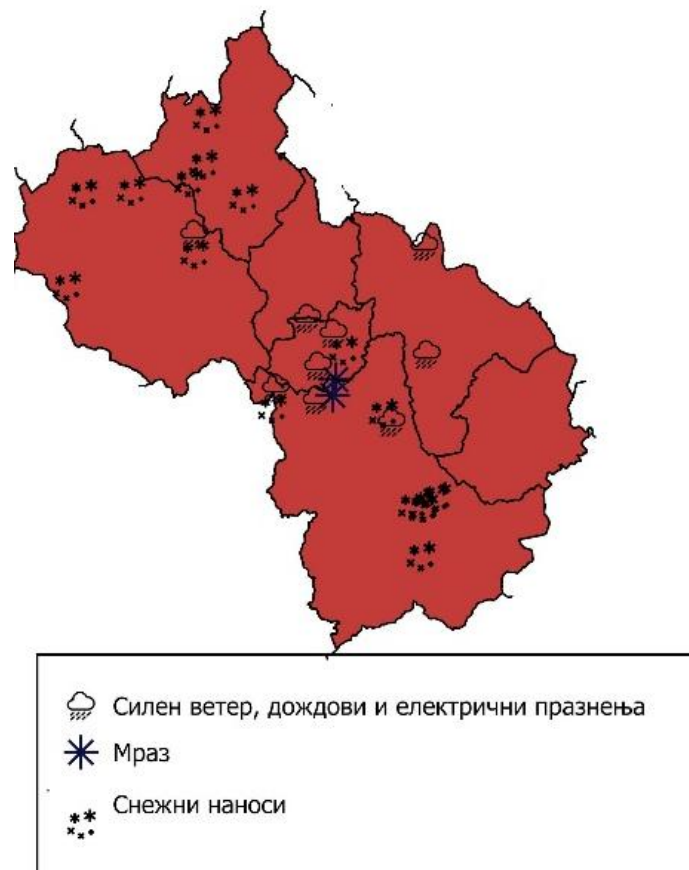
Затоплувањето на атмосферата може да создаде услови поволни за развој на поинтензивни бури. Ова вклучува зголемување на атмосферската нестабилност, што може да доведе до силни грмотевици.

Екстремни временски настани во РСМ за периодот од 2005-2023 година

Вардарскиот регион, според прикажаното на картата се гледа дека најголем број регистрирани екстремни временски настани имал при снежни наноси, коишто најголеми проблеми предивикале со земјоделските насади.

Екстремни временски настани во Вардарскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Во Источниот регион најголем број екстремни временски настани се регистрирани во Општина Кочани. Регистрирани се снежни наноси, мраз и силен ветер, дождови и електрични празнења.

Екстремни временски настани во Источниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

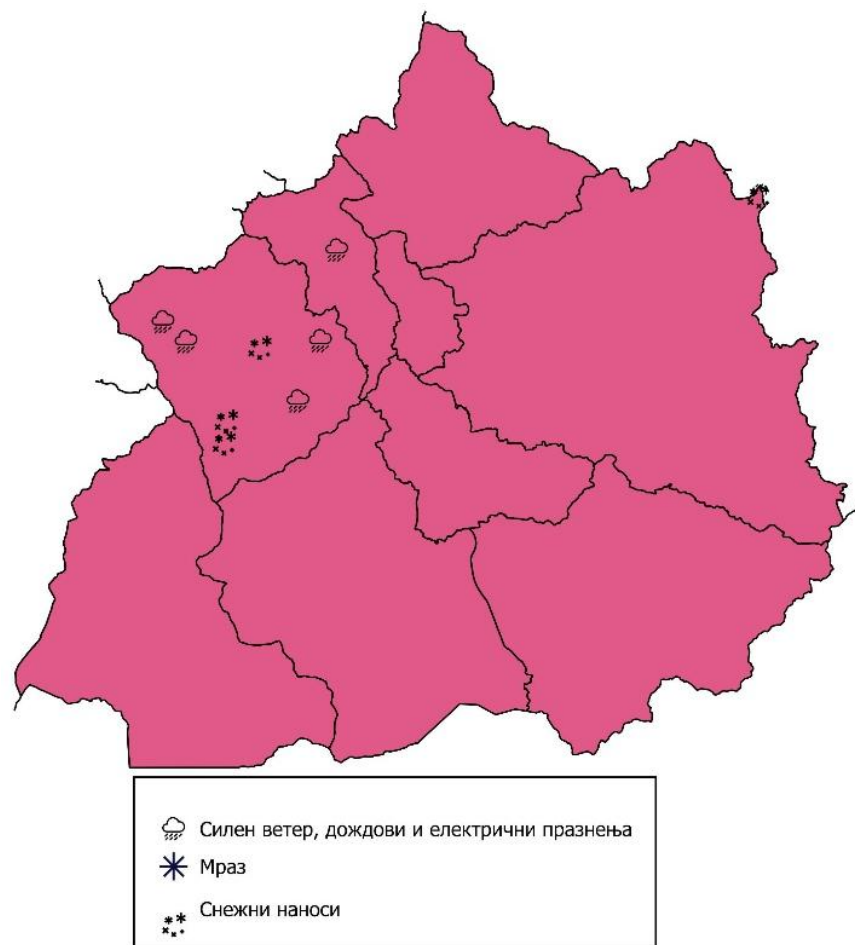
Југоисточен регион во период од 2005-2023 година според картата, може да се види дека е најпогоден од силен ветер, дождови и електрични празнења.

Екстремни временски настани во Југоисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Во Пелагонискиот регион, Демир Хисар е најпогоден од снежни наноси, како и силен ветер, дождови и електрични празнења. Во Општина Крушево, може да се забележи еден екстреман временски настан.

Екстремни временски настани во Пелагонискиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

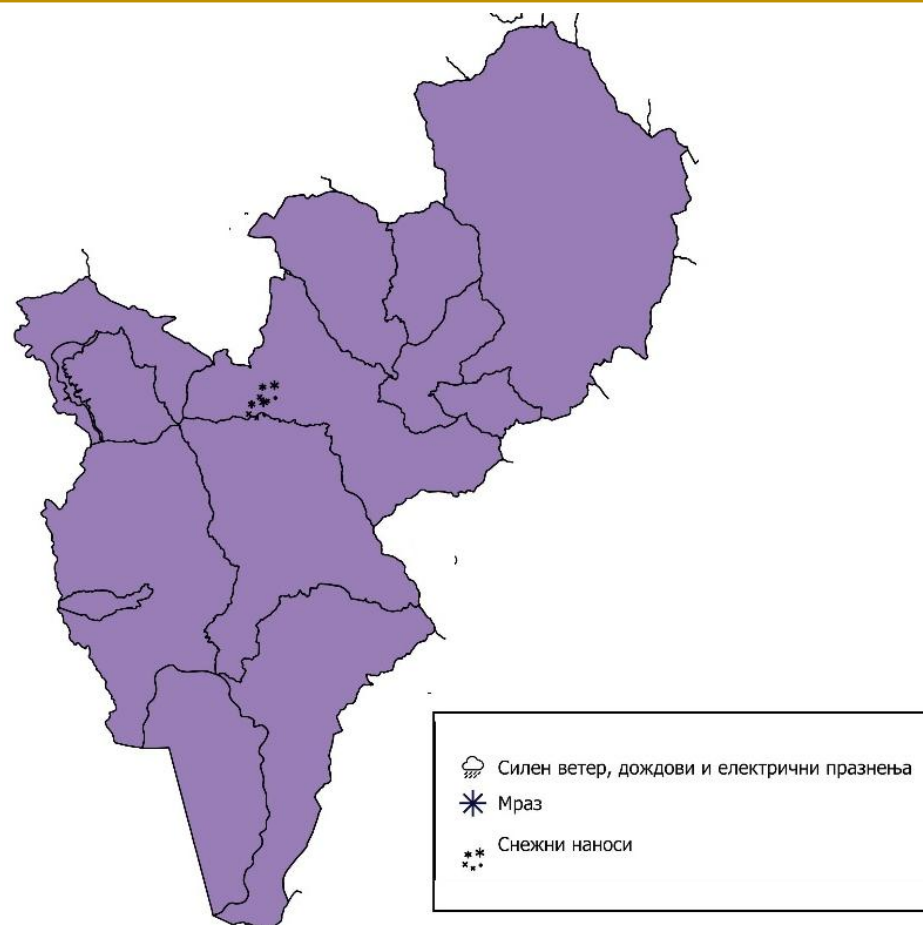
Полошки регион низ сите овие години е погоден од снежни наноси. Општина Маврово и Ростуша е најзафатена со снежни наноси, што е и логично, бидејќи оваа Општина се протега на поголема територија и на 720 метри надморска височина.

Екстремни временски настани во Полошкиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

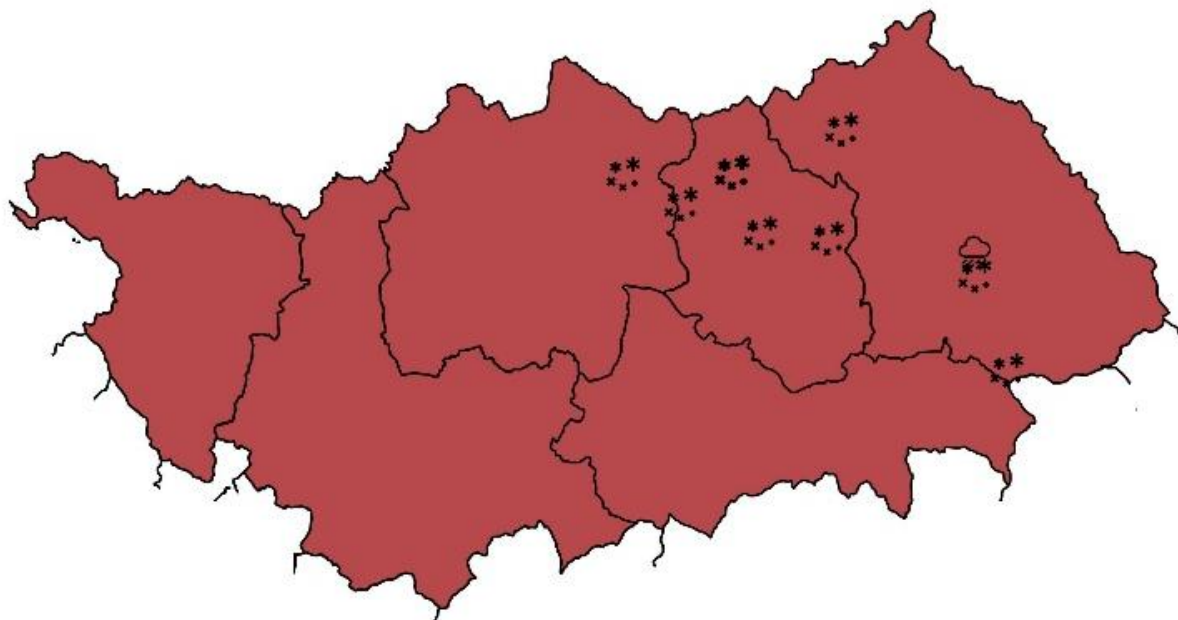
Северозападен регион речиси и да нема регистрирано екстремни временски настани. Само еден од снежни наноси кој е регистриран во Општина Кичево (поранешна Општина Другово).

Екстремни временски настани во Северозападниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

Североисточниот регион е зафатен од снежни наноси, особено во општините Ранковце и Крива Паланка.

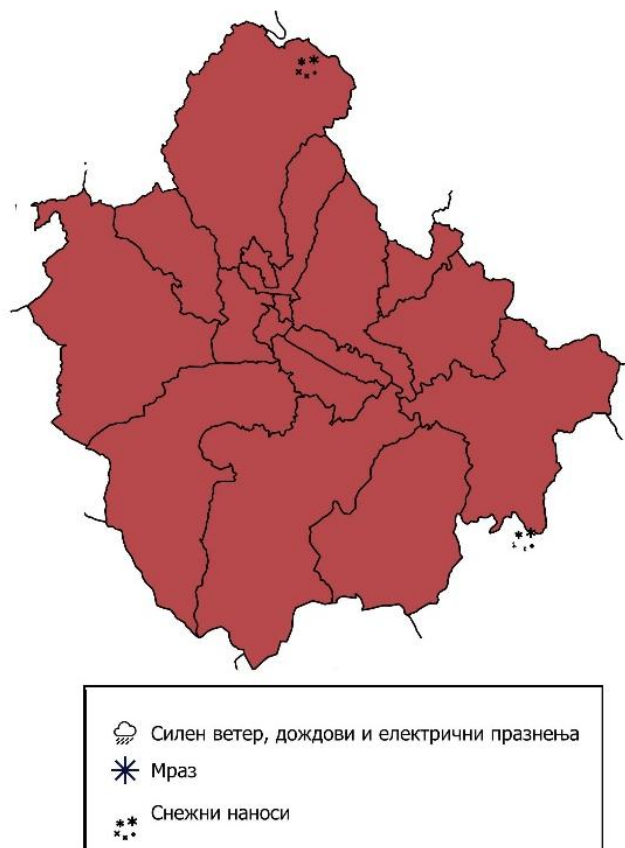
Екстремни временски настани во Североисточниот плански регион за периодот од 2005-2023 година

- Силен ветер, дождови и електрични празнења
- Мраз
- Снежни наноси

Во Скопскиот регион е регистриран еден екстреман временски настан на снежен нанос во Општина Чучер Сандево.

Екстремни временски настани во Скопскиот плански регион за периодот од 2005-2023 година

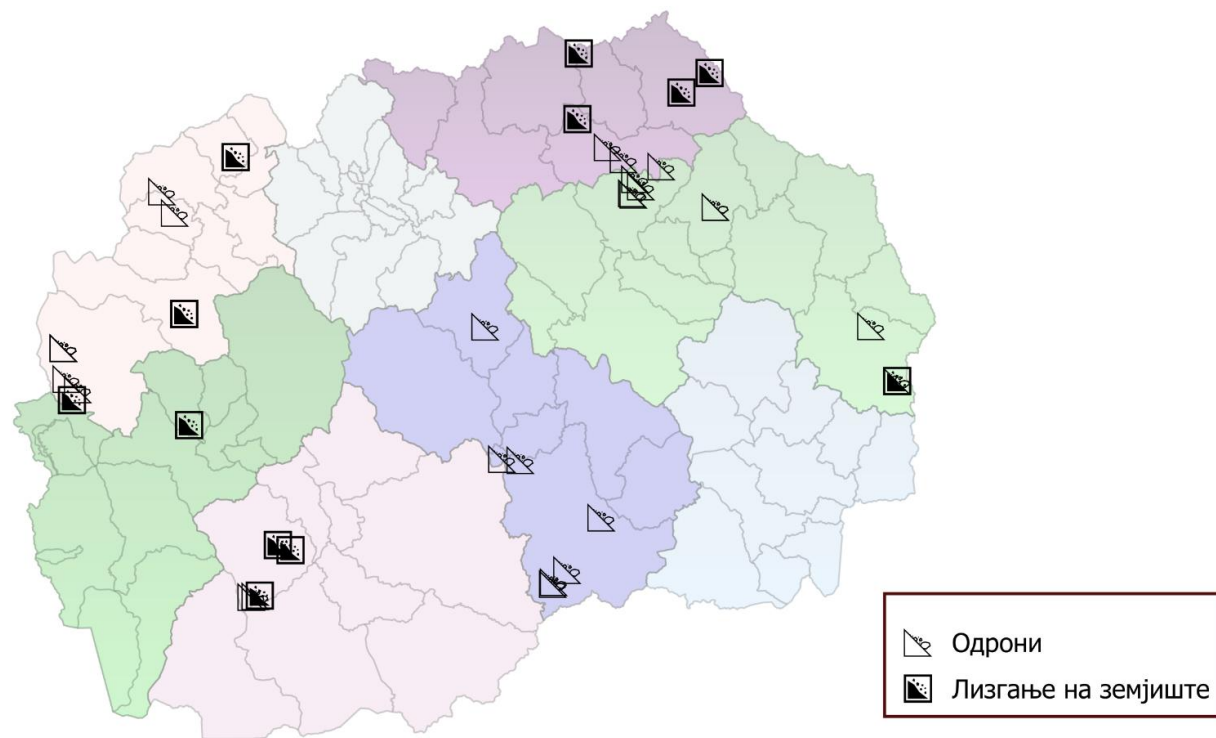

5. Одрони и свлечишта

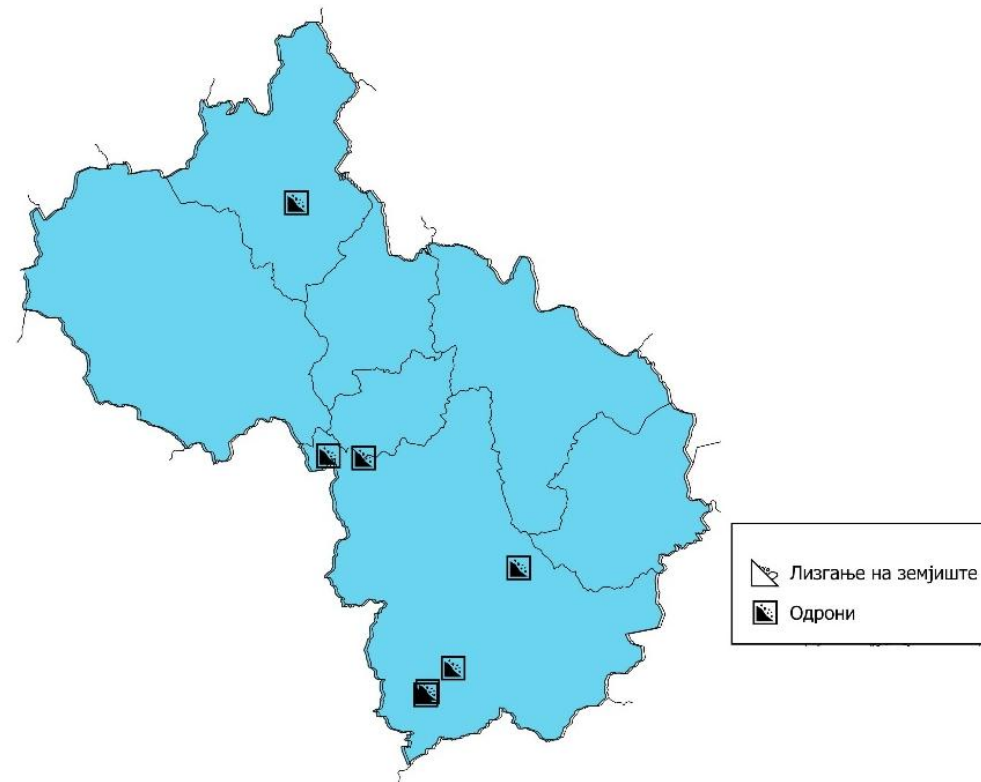
Обилните врнежи, непошумените предели ја зголемуваат веројатноста за одрони и лизгање на земјиштето. Промените во количините и интензитетот на врнежи, во комбинација со фактори како што се уништувањето на шумите и промените во користењето на земјиштето, придонесуваат за нестабилност на почвата и ризик од лизгање на земјиштето. Свлечиштата се геолошки феномен под влијание на различни фактори и тие можат да имаат значителни влијанија врз животната средина и заедниците.

Острите падини се генерално посклони на лизгање на земјиштето. Лабавите, слабо набиените или заситените почви се поподложни на лизгање на земјиштето. Присуството или отсуството на вегетација може да влијае на стабилноста на наклонот. Корените на растенијата помагаат да се врзе почвата заедно, намалувајќи го ризикот од лизгање на земјиштето. Вишокот вода во почвата поради врнежите или топењето на снегот може да го зголеми ризикот од лизгање на земјиштето. Сето ова погоре наведено, но и типот на карпите и геолошките формации во одредена област играат улога во подложноста на лизгање на земјиштето или одроните.

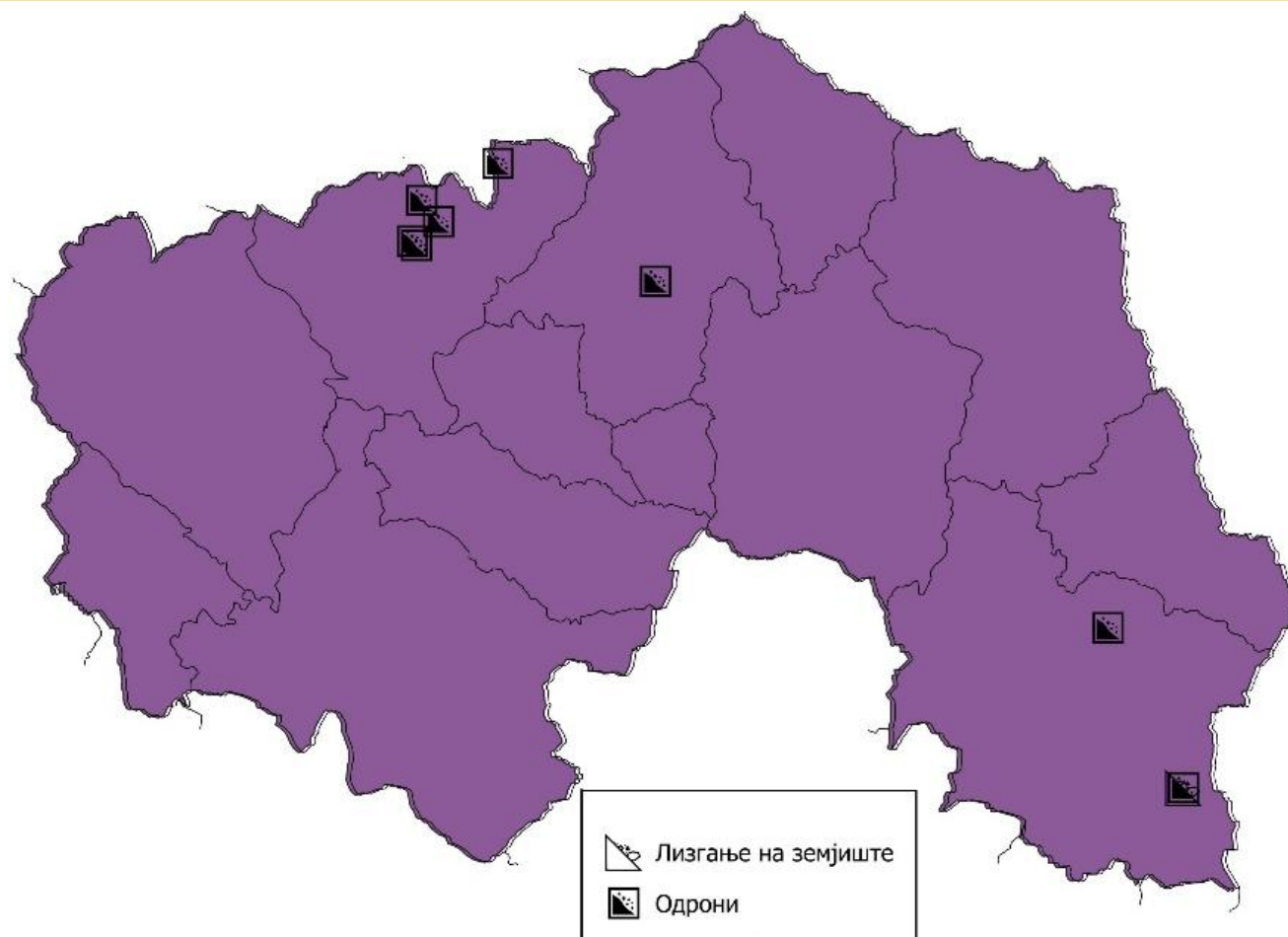
Одрони и свлечипта во РСМ за периодот од 2005-2023 година

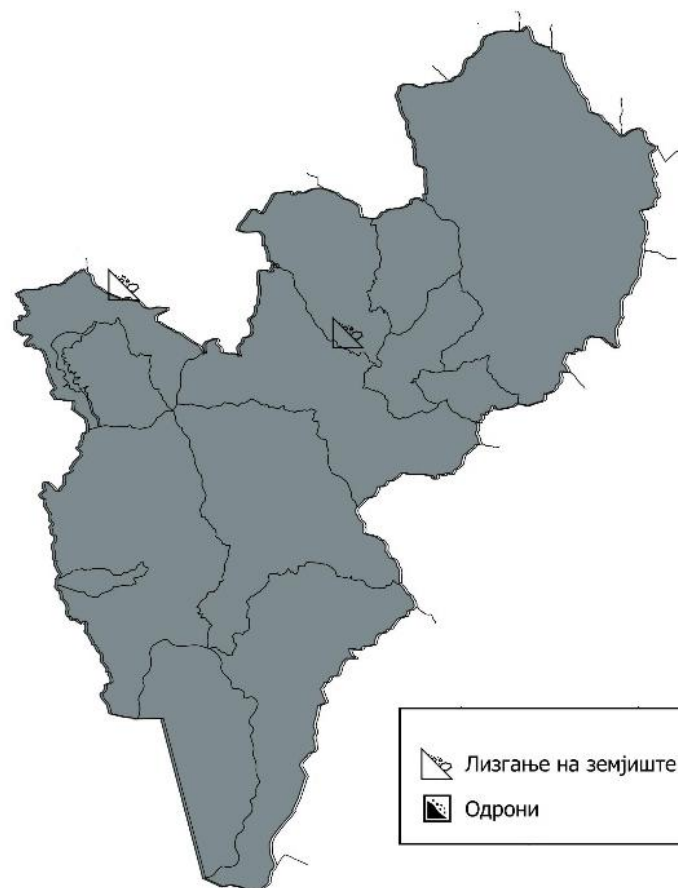
Одрони и свлечишта во Вардарски плански регион за периодот од 2005-2023 година

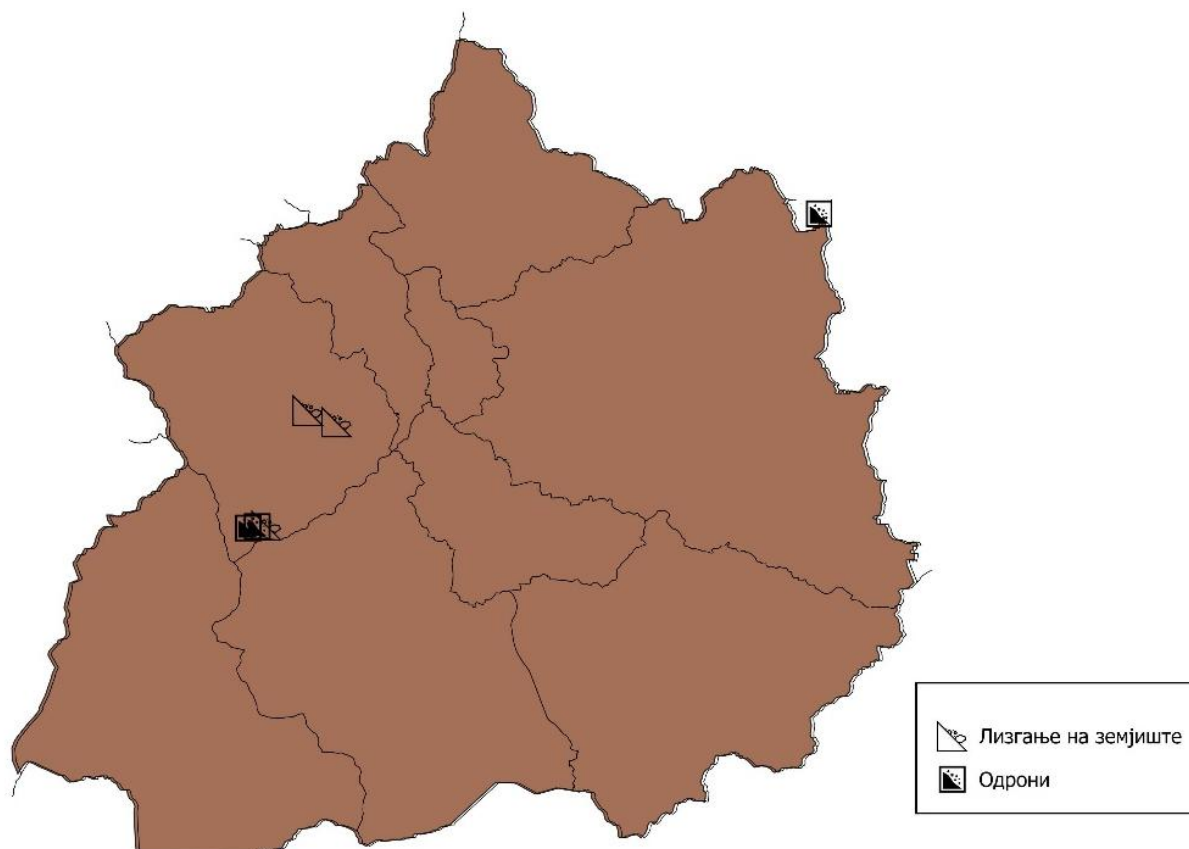
Одрони и свлечишта во Источен плански регион за периодот од 2005-2023 година

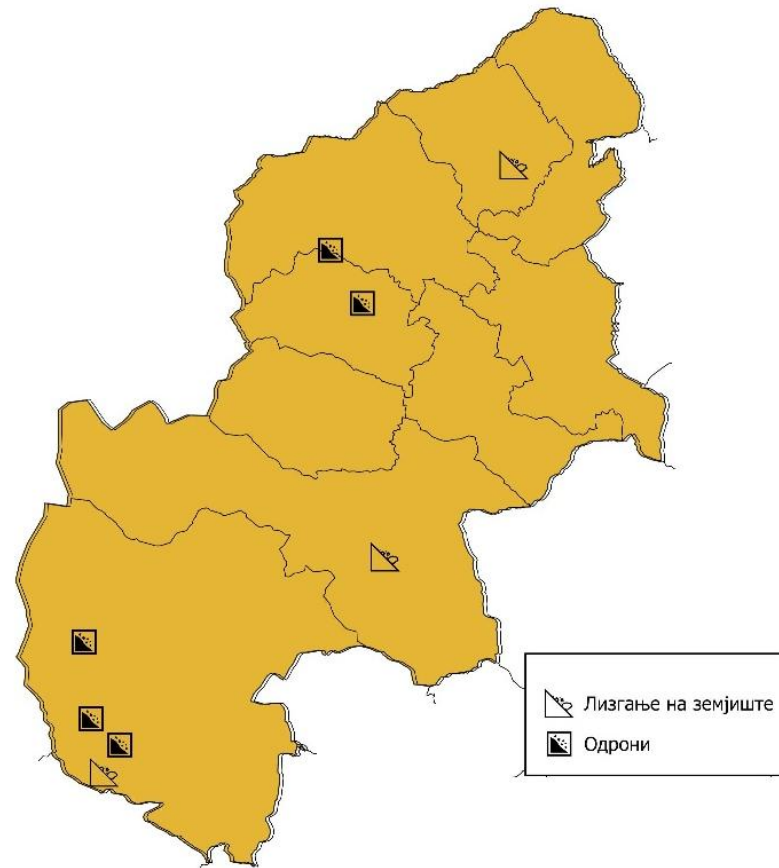
Одрони и свлечишта во Југозападен плански регион за периодот од 2005-2023 година

Одрони и свлечишта во Пелагониски плански регион за периодот од 2005-2023 година

Одрони и свлечишта во Полошки плански регион за периодот од 2005-2023 година

Одрони и свлечишта во Североисточен плански регион за периодот од 2005-2023 година

